

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 5/2021-27

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], všetci bytom [REDACTED], zastúpených advokátkou JUDr. Elenou Ľalíkovou, Podbrezovská 34, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 42/2017 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 42/2017 **boli porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I **prikazuje** v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 42/2017 konať bez zbytočných prieťahov.
3. Okresný súd Bratislava I **je povinný** zaplatiť sťažovateľom primerané finančné zadosťučinenie každému **1 000 eur**, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava I **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania **1 438,51 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 14. októbra 2020 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 42/2017. Sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov, priznal každému sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie v sume 1500 eur a priznal im aj náhradu trov konania. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 5/2021-14 z 19. januára 2021 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľov na ďalšie konanie v celom rozsahu.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a pripojeného súdneho spisu vedeného okresným súdom pod sp. zn. 10 C 42/2017 vyplýva, že okresnému súdu bola 3. júla 2017 doručená žaloba sťažovateľov o určenie, že vec patrí do dedičstva po poručiťovi [REDAKOVANÉ], zomrelom [REDAKOVANÉ] a poručiťke [REDAKOVANÉ], zomrelej [REDAKOVANÉ], proti Slovenskej republike – [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaná“). Vec bola pridelená na rozhodnutie zákonnej sudkyňi [REDAKOVANÉ]. V období od 19. júla 2017 do 8. decembra 2017 okresný súd realizoval procesné úkony spojené s doručovaním vyjadrení strán sporu navzájom. Dňa 16. januára 2018 bola vec prerozdelená novej zákonnej sudkyňi [REDAKOVANÉ].

3. Následne 12. júna 2018 bolo okresnému súdu doručené podanie sťažovateľov. V období od 28. novembra 2018 do 29. marca 2019 boli okresnému súdu doručované na jeho výzvy vyjadrenia, a to vyjadrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky, vyjadrenie Okresného úradu Bratislava, katastrálneho odboru (na výzvu okresného súdu z 22. novembra 2018) a vyjadrenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (na výzvu okresného súdu zo 7. februára 2019). Sťažovatelia 4. júna 2019 doručili okresnému súdu žiadosť o nariadenie pojednávania. Dňa 15. júla 2019 bola vec opätovne prerozdelená novej zákonnej sudkyňi [REDAKOVANÉ]. Následne 21. februára 2020 bolo okresnému súdu doručené na jeho výzvu vyjadrenie žalovanej a 24. februára 2020 vyjadrenie Okresného úradu Bratislava. Dňa 9. októbra 2020 bola vec pridelená na prejednanie a rozhodnutie zákonnej sudkyňi [REDAKOVANÉ] a 8. decembra 2020 okresný súd požiadal o vyjadrenie Okresný úrad Bratislava, katastrálny odbor, ako aj požiadal o zaslanie katastrálneho spisu. Vyžiadané dokumenty boli okresnému súdu doručené 14. januára 2021.

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. Proti postupu okresného súdu v napadnutom konaní podali sťažovatelia túto ústavnú sťažnosť, v ktorej namietajú, že v napadnutom konaní ide o objektívnu nečinnosť v trvaní troch rokov a troch mesiacov, ktorú neospravedlňuje ani „všeobecne známa preťaženosť sudcov okresného súdu“. V dôsledku tejto nečinnosti okresného súdu boli porušené ich práva označené v bode 1 tohto nálezu.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Predseda okresného súdu k ústavnej sťažnosti uviedol, že z prehľadu jednotlivých úkonov v spise je možné konštatovať, že okresný súd nekonal riadne v období od 16. januára 2018 do 22. novembra 2018, od 6. mája 2019 do 20. januára 2020 a v období od 7. februára 2020 do 7. decembra 2020, avšak z objektívnych príčin bez zavinenia vo veci konajúcich sudcov. Príčinou vzniknutých prieťahov v namietanom konaní bola nadmerná zaťaženosť zákonných sudcov a celého súdneho oddelenia, pričom v tejto súvislosti zdôraznil, že neúnosná situácia na okresnom súde z hľadiska personálneho obsadenia a počtu nevybavených vecí nie je Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky dlhodobo riešená.

6. K veci sa vyjadrila aj zákonná sudkyňa [REDAKOVANÉ], ktorá uviedla, že po pridelení veci jej ako zákonnej sudkyňi 9. októbra 2020 realizovala v napadnutom konaní úkony k ustáleniu subjektu, ktorý je oprávnený zastupovať Slovenskú republiku. K tomuto boli 8. decembra 2020 vyžiadané doklady od Okresného úradu Bratislava, katastrálneho odboru, ktoré boli okresnému súde doručené 14. januára 2021. Po ich naštudovaní bude určený ďalší procesný postup vo veci.

III.2. Replika sťažovateľov:

7. Sťažovatelia vo svojej replike v reakcii na vyjadrenie okresného súdu uviedli, že v zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu je vecou štátu organizovať svoje súdnictvo tak, aby princípy súdnictva zakotvené v označených článkoch ústavného poriadku boli rešpektované a poukázali na to, že prípadné nedostatky v tomto smere nemôžu ísť na ťarchu strany sporu, ktorá od súdu očakáva ochranu svojich práv v primeranej dobe.

8. Ústavný súd v tejto veci upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov a spisov predložených ústavnému súde je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Podstata námietok sťažovateľov v súvislosti s namietaným porušením ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote je založená na ich tvrdení, že k porušeniu týchto ich práv došlo nečinnosťou okresného súdu v napadnutom konaní.

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru, pozn.) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci

bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04).

11. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa sporová strana obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

12. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

13. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie strany sporu a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci.

14. Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitost' veci, predmetom konania vedeného okresným súdom je rozhodovanie o určovacej žalobe, že vec patrí do dedičstva po poručiťoch. Predmet tohto sporu predstavuje bežnú agendu všeobecných súdov, preto namietané konanie nemožno v zásade považovať za právne či skutkovo zložitú. Hodnotením tohto kritéria ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť, ktorá by mohla ospravedlniť nečinnosť okresného súdu v napadnutom konaní.

15. V konaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na prietahoch konania podieľa osoba, ktorá podala ústavnú sťažnosť vo veci porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd konštatuje, že nezistil také správanie sťažovateľov ako strany sporu napadnutého konania, ktoré by prispelo k zbytočným prietahom. Práve naopak, sťažovatelia vyvinuli procesnú aktivitu na odstránenie vznikajúcich prietáhov v napadnutom konaní a 4. júna 2019 urgovali okresný súd so žiadosťou o nariadenie termínu pojednávania a následne sa 27. decembra 2019 obrátili so sťažnosťou na prietahy na predsedu okresného súdu, ktorý v odpovedi z 20. januára 2020 uznal ich sťažnosť za dôvodnú.

16. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní. Po preskúmaní obsahu spisu predloženého okresným súdom v tejto veci a prehľadu úkonov obsiahnutých v bodoch 2 a 3 tohto nálezu ústavný súd konštatuje, že v počiatočnej fáze napadnutého konania od podania žaloby 3. júla 2017 do 8. decembra 2017 postupoval okresný súd v zásadne plynulo, keď vykonával základné procesné úkony súvisiace s doručovaním vyjadrení sporových strán navzájom. Následne je však obdobie od 8. decembra 2017 do 22. novembra 2018 poznačené absolútnou nečinnosťou, v trvaní takmer jeden rok. Okresný súd 22. novembra 2018 a 7. februára 2019 vyzval na vyjadrenie vo veci Ministerstvo financií Slovenskej republiky,

Okresný úrad Bratislava, katastrálny odbor a Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky. Ďalšie obdobie a to konkrétne od 29. marca 2019 do 7. februára 2020 a následne po uskutočnení jedinej výzvy zo strany okresného súdu aj obdobie od 7. februára 2020 do 7. decembra 2020 je opätovne poznačené absolútnou nečinnosťou. Z uvedeného je zrejmé, že okresný súd v napadnutom konaní spôsobil svojou nečinnosťou v trvaní viac ako dva a pol roka, keď do dňa predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti nenariadil vo veci ani jediné pojednávanie, nepochybne zbytočné prietahy, čo je z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľné.

17. Na tomto mieste ústavný súd k obrane predsedu okresného súdu o nadmernej zaťaženi vo veci konajúcich sudcov a súdneho oddelenia, poukazuje na svoj opakovane prezentovaný názor, že systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti nemožno pripisovať na ťarchu sporových strán a mieru ochrany ich práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukázaním na zvýšený nápad vecí v príslušnej agende súdu a obmedzené personálne kapacity súdu (porov. napr. m. m. I. ÚS 119/03, m. m. III. ÚS 399/2010). Inak povedané, chronická preťaženosť všeobecných súdov nemôže ospravedlniť neprimeranú dĺžku konania pred týmito súdmi (porov. rozhodnutie ESĽP Klein v. Nemecko z 27.7. 2000, sťažnosť č. 33379/96, bod 43). Rovnako ani opakovaná zmena zákonného sudcu, ku ktorej došlo v právnej veci sťažovateľov trikrát nemôže byť na ťarchu sporovej strany, čo potvrdzuje aj stabilizovaná judikatúra ústavného súdu, podľa ktorej viacnásobná zmena osoby zákonného sudcu v súdnom konaní nemôže byť pripočítaná na ťarchu sporových strán a nemá povahu okolností, ktoré by vylučovali zodpovednosť súdu, ktorý je vecne a miestne príslušný na rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil (obdobne I. ÚS 508/2015, I. ÚS 527/2015).

18. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

19. Vzhľadom na skutočnosť, že napadnuté konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy prikázal okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

20. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadajú priznať primerané finančné zadosťučinenie každému v sume 1 500 € s poukázaním na stav právnej neistoty, bezmocnosti a frustrácie spôsobený doterajšou nečinnosťou okresného súdu.

21. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

22. Vzhľadom na konštatované zbytočné prietahy okresného súdu v napadnutom konaní, berúc do úvahy predovšetkým opakované dlhšie obdobia nečinnosti okresného súdu, považoval ústavný súd priznanie sumy 1 000 € každému sťažovateľovi za primerané finančné zadosťučinenie (bod 3 výroku nálezu).

23. Vo zvyšnej časti, t. j. nad rámec priznaného finančného zadosťučinenia ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 5 výrokovej časti nálezu).

V.
Trovy konania

24. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 1 438,51 eur (bod 4 výroku nálezu).

25. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu a z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov právneho zastúpenia celkom za tri úkony právnej služby pri zastupovaní štyroch osôb, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2020 (prevzatie a príprava právneho zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) á 88,50 €, čo je odmena za jeden úkon právnej služby znížená o 50 % (t. j. 50 % zo 177 €) a režijný paušál 2 x 10,62 € a za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2021 (vyjadrenie) á 90,58 €, čo je odmena za jeden právny úkon znížená o 50 % (t. j. 50 % zo 181,17 €) a režijný paušál 1 x 10,87 € v súlade s § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 13 ods. 2 a § 16 ods. 3 vyhlášky, čo spolu predstavuje sumu 299,69 €. Trovy konania za štyroch účastníkov spolu s 20% DPH, ktorej platiteľkou je právna zástupkyňa sťažovateľov (§ 18 ods. 3 vyhlášky) tak predstavujú celkom sumu 1 438,51 €.

26. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. marca 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu